

ОЙБЕК ИЈОДИНИНГ МАКТАБЛАРДА О'ҚИТИЛИШИ

Yuldasheva Quvonchoy - UrDU magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'zbekning mashhur yozuvchisi, jamoat arbobi Muso Toshmuhammad o'g'li Oybek ijodining maktablarda o'qitilishi hamda bolalarda yuksak vatanparvarlik, insoniylik tuyg'ularini shakllantirish, ularni mustaqil fikrlaydigan qilib tarbiyalashga oid bir qancha bilim va ko'nikmalar, metodlar bilan bog'liq tavsiyalar berib o'tiladi.

Kalit so'zlar. Adib, texnologiya, ta'lim, ijodkor, obraz, interfaol, interaktiv.

Bugungi kunda ta'lim sohasiga kirib kelayotgan yangicha texnologiyalar, innovatsion jihozlar, yangi-yangi interfaol mashqlar, turli interaktiv o'yinlar pedagog kadrlar tomonidan o'zlashtirilib, takomillashtirilib tizimda foydalanilib kelinmoqda. Bu esa zamon talabiga xos yondashuv desak mubolag'a bo'lmaydi. Tabiiyki, bu siljishlar ta'lim tizimini tubdan o'zgartirib yubordi. Bugungi kun zamonaviy o'qituvchilari o'quvchilarni shu fanga ijodkorona ko'zda qarashlarini shakllantirib borishi, qolaversa, zamonaviy metod va interaktiv usullardan foydalangan holatda dars mashg'ulotlarini olib borishi maqsadga xolis yondashuv bo'ladi. Zero, har bir kasbning o'ziga yarasha mushkuloti va yo'l-yo'rig'i bor. Kelajak avlodni zamonaviy usullar yordamida o'qitish ta'lim oluvchilar ongida bilimlarning qulay va uzoq muddatli saqlanib qolishiga yordam beradi. Adabiyot fani alohida bir olam bo'lib, u bolani erkin tafakkur qilishga, borliq va insoniyat xususida mushohada yuritishga, tasavvurini boyitishga, diqqatini jamlashga, nutqiy qobiliyatini rivojlantirishga, hayotga real ko'z bilan qarashga, matnni mustaqil tahlil qilishga o'rgatuvchi fandır.

Tadqiqot materiallari

Oybek o'zining rang-barang ijodi va ulkan jamoat arbobi sifatidagi faoliyati bilan o'zbek xalqining madaniy yuksalishiga katta hissa qo'shdi. O'zbek adabiyotining zabardast vakillaridan A.Qahhor Oybek xususida quyidagilarni aytadi: *“Talant qanchalik katta, qanchalik qudratli bo'lmasin, har nechuk yuzada bo'lmaydi, kongga o'xshash — yerning qa'rida bo'ladi. Bu kon talantni qazib olish uchun, avvalo, katta aql, undan keyin kata bilim, matonat, kuch-g'ayrat, bularning ustiga dard bo'lishi kerak. Katta talant egasi Oybekda mana shu xislatlarning hammasi mavjud. Oybek mana shu xislatlari bilan xalqimizning ma'naviy xazinasiga katta boylik qo'shdi. Yozuvchi umri yil bilan*

o'lchanmaydi, ijodiy faoliyatning samarasi bilan o'lchanadi. Oybek 400 yilga teng keladigan 40 yillik faoliyatining bir lahzasini ham samarasiz o'tkazgani yo'q. Oybek bu jihatdan ham hozirgi va kelajak adabiy avlod qarshisida ustod bo'lib gavdalanadi". Bundan tashqari, Oybekning yuksak mahorat sohibi ekanligi, teran mushohadaga boy olami haqida iliq fikrlar "Oybek haqida 4 xotira. Oybek zamondoshlari xotirasida" kitobida yanada kengroq yoritilgan. Ustoz Ozod Sharofiddinov "Millatni uyg'otgan adib" maqolasida ham Oybek shaxsiyatiga alohida urg'u berib o'tadi. Umuman olganda, Oybek bilan bog'liq xotirlar va iliq fikrlar talaygina.

O'zbekning vatanparvar o'g'loni, ham adabiyotshunos, ham shoir, publitsist, tarjimon, iqtisodchi – Oybek ijodini o'rganish va bolalarga bu haqida ma'lumot berishga alohida e'tibor qaratilgan. Shu sababli, Oybek maktab darsliklarida katta bir mavzu sifatida o'qitiladi. Oybek hayoti va ijodiy faoliyati asosan, 5-8-sinf darsliklariga kiritilgan. 5-sinf adabiyot darsligida Oybekning hayoti va ijodiy faoliyati haqida qisqacha ma'lumot hamda uning kichik hikoyalari berilgan bo'lsa, 8-sinf adabiyot darsligida esa uning lirikasi o'rin olgan. 5-sinf o'quvchilari uchun Oybek ijodiga 2 soat ajratilgan. Bu 2 soatni mazmunli va unumli o'tkazish maqsadida darslikda berilgan ma'lumotlar asosida "Eslab qoling", "Charxpalak", "Baliq skeleti", "Izohlang", "To'g'risini top" kabi interfaol usul va metodlardan foydalanish mumkin. Interaktiv o'yinlar, asosan, bolalarning yoshi va qiziqishlariga hamda o'sha fan sohasiga aloqador yoki aloqador emasligiga ko'ra tanlanadi.

Masalan, "Baliq skeleti" metodini olaylik. Ushbu usul baliq shaklidagi chizma asosida amalga oshiriladi. O'qituvchi bunda xoh doskadan, xoh oq varaqdan foydalanishi mumkin. Baliqning bosh qismiga adib ismi (taxallusi) yoziladi. Gavda qismi esa mayda skeletchalarga ajratiladi va ushbu qismlarga adibning ijod mahsuli bo'lmish asarlari ro'yhati yoziladi. Yanayam aniqroq bo'lishi uchun nasriy asarlarini ustki qismiga, lirik asarlarini esa pastki skletchalarga joylashtiriladi. U usul juda sermahsul bo'lib, bolaning esda saqlash qobiliyatini takomillashtiradi, qoaversa darsga qiziqishini orttiradi.

"To'g'risini top" interfaol o'yini esa bolani biroz jumboqli fikrlashga chorlaydi. Adib hayoti va ijodiy faoliyatiga oid darslikdagi ma'lumotlar chalkash holatda taqdim qilinadi. O'quvchilar ushbu ma'lumotlar ichidan faqat to'g'rilarinigina saralab olishlari lozim bo'ladi.

"Izohang" metodi ham 5-sinf o'quvchilariga uyg'un usul hisoblanadi. Bunda bolalar Oybekning hikoyalari ichida berilgan obrazlarning tavsifini keltirishlari

kerak bo'ladilar. Bu metod davomida o'quvchilar hikoyalar ichidagi obrazlar bilan yaqindan tanishish va asardagi salbiy-ijobiy qahramonlarni farqlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. "Fanorchi ota" hikoyasi o'rganilgach bolalarga alohida vazifa beriladi. Butun sinfga "Yaxshilik inson ziynati" mavzusida matn yozishlari topshiriladi. Bu usul orqali ularning asar asosidagi taassurotlari mustahkamlanadi, qolaversa, yozma nutqlari shakllantiriladi, bola mustaqil fikrlashni boshlaydi.

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, ta'lim sifatini oshiruvchi bu kabi metod va interfaol usullar dars muhitini yaxshilash bilan bir qatorda, ham o'qituvchi, ham o'quvchining samarali faoliyatini ta'minlaydi. Bolalarda shu fanga qiziqish ortadi, keying darslarga yanada yaxshiroq tayyorgarlik ko'rib boradi. Aslida ta'limning ham bosh maqsadi bolani to'g'ri shakllantirish va undagi vatanparvarlik hissini oshirishdir.